Cena asobnaha numaru 20 hr.

Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 22. Wilnia, Subota 27 Čerwienia 1931 h. Hod VII (XV).

Biełaruskaja KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19)
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.

Ceny abwiestak pawodle ūmowy.

„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej.
HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Kryzis biełaruskaha polonofilstwa.

Pryhladajučysia ŭważna da siańniašniaha biełaruskaha polonofilstwa, my bačym, što pieražywaje jano niejki hłyboki kryzis. Polonofiły najnawiejšaha fasonu, wyšaŭšyja z byŭšaj „Hramady" (A. Łuckiewič, R. Astroŭski, P. Akinčyc), pačali pamiž saboju zaŭziatuju swarku, u jakoj wykazwajuć, jak zaŭsiody ŭ swarcy, swaje daŭniejšyja „hrachi" i pachiby. Heta świedčyć, što ŭ łahiery biełaruskaha polonofilstwa nia ŭsio ŭ paradku, što tam adbywajecca ŭ siańniašni dzień niejki wialiki kryzis, pryčyny katoraha dla šmat kaho astajucca niezrazumiełymi.

Ale hety kryzis u biełaruskim polonofilstwie my bačym nie ad siańniašniaha dnia: jon trywaje ad samaha pačatku swajho isnawańnia. Roznyja Alaksiuki, Wałejšy, Paŭlukiewičy, Wiarnikoŭskija razam sa swaimi „hrupami" pieražywali taki samy ŭnutrany kryzis, jaki siańnia pieražywaje biełaruskaja sanacyja: ich źjadała ŭnutranaja swarka za miesca pry karycie. Dyk hety kryzis, ab jakim my ŭspomnili, maje niejki zaŭsiodny, stały charaktar i možam skazać z cełaj peŭnaściaj, što zaŭsiodnaść i stałaść kryzisu ŭ biełaruskim polonofilstwie jość najbolšaj jaho adznakaj.

Jakija-ž pryčyny mahli wyklikać hetkaje dziŭnaje źjawišča?

Pieršaj pryčynaj hetaha źjawišča jość niastača ideolohičnych asnoŭ dla biełaruskaha polonofilstwa. Takija ideolohičnyja asnowy mahli-b hruntawacca abo na psycholohičnaj platformie, abo na ekonomičnaj — klasawaj, abo na palityčnaj. Tymčasam na niwodnaj z hetych platformaŭ nia moža abapiorcisia biełaruskaje polonofilstwa.

Nia moža abapiorcisia na psycholohičnaj platformie, bo jakža-ž dałoka polskaja psychika adyšła ad biełaruskaj? Tam šlachoctwa i panskija konserwatyŭnyja tradycyi, a tut mužyckaść i rewalucyjnaje buntarstwa. tam prywyčka hladzieć na biełarusa, jak na swajho paddanaha i słuhu, a tut adwiečnaja nienawiść da „panoŭ," tam hłybokaja paharda dla „chłopstwa," paharda raspalenaja ŭ apošnich časach čytańniem tworaŭ Sienkiewiča („Ogniem i mieczem," „Potop"), a tut žadańnie pomsty za ŭsie kryŭdy...

Hetyja psycholohičnyja matywy nastolki hłybokija, što treba budzie cełych wiakoŭ, kab zasypać stworanuju wiakami i pahłyblanuju prorwu pamiž polskaj i biełaruskaj dušoju.

Ale aproč hetych psycholohičnych pryčyn jość jašče ekanamična-klasawyja, jakija ciesna zwiazany z psycholohičnymi. Palak — heta abšarnik, pan, uradawiec, jakomu dobra žywiecca biez wialikich trudoŭ i pracy, a biełarus — heta pracoŭny sielanin abo rabotnik, jaki ciažka zarablaje na kusok chleba. Palak — heta ŭłaśnik, jaki nia choča papuścić i piadzi ziamli na karyść biełarusa, a biełarus — heta biezziamielny abo małaziamielny biadak, jaki z wialikaj zajzdraściaj hladzić na bahaćcie swajho „susieda." Hetyja ekanamična-klasawyja pryčyny nastolki hłybokija, što jany adrazu, pry pieršym uzhladzie na adnosiny ŭ našym krai, kidajucca ŭ wočy.

Nia mienš hłybokimi jość pryčyny i narodna-palityčnyja. Palak — heta poŭnapraŭny hramadzianin, heta hramadzianin panujučaj nacyi, pryradžony haspadar, jaki wydaje zahady, a biełarus — hata toj hramadzianin, jaki hetych zahadaŭ słuchaje i ich wykonwaje.

U hetych pryčynach i kryjecca taja niezrazumiełaja na pieršy pahlad zahadka niedawieru, jaki nosić u dušy biełarus da palaka i naadwarot. Treba stupić na samaje dno dušy biełarusa i palaka, kab zrazumieć niemahčymaść u ciapierašnich abstawinach niejkaj uhody, niejkaha trywałaha biełaruskaha polonofilstwa, taksama, jak niemahčyma zrazumieć niejkaha trywałaha polskaha biełarusafilstwa.

Kali z uschodam łučyć častku biełarusaŭ klasawaje zmahańnie proćiŭ źnienawidžanaha panstwa, kali z niekatorymi inšymi susiednimi narodami łučyć adnolkawy nacyjanalny los, to z palakami badaj ničoha, aproč tolki relihii, jakaja łučyć biełarusaŭ-katalikoŭ z imi.

Byŭ adzin tolki mament u historyi, kali zdawałasia, što jość niejkaja ideolohičnaja suwiaź pamiž biełarusami i palakami—heta pa wajnie ŭ časie twareńnia nowych dziaržaŭnych arhanizmaŭ, kali biełarusy spadziawalisia, što budué razam z palakami budawać swajo dziaržaŭnaje žyćcio, jak „wolnyja z wolnymi, roŭnyja z roŭnymi". Ciapier adnak, pa 10 hadoch prabywańnia ŭ Polščy, tyja biełarusy — ideolohi stydajucca swajej ideolohičnaj naiŭnaści.

Dyk dzie moža być ideolohičnaja padstawa biełaruskaha polonofilstwa? Treba skazać praŭdu, što hetaj padstawy niama. Tut moža być tolki praktyčnaja platforma, nu, a na hetakuju platformu achwotnikaŭ možna znajści! Takija achwotniki nia pytajuć, ci heta maje być uhoda ci słužba, ci prosta łakajstwa, — jany hatowy na ŭsio... aprača tolki na dapušćeńnie inšych na hetu samuju platformu...

U hetym i kryjecca toj stały kryzis biełaruskaha praktyčnaha polonofilstwa. Kažam: *praktyčnaha*, bo ab ideolohičnym polonofilstwie my pakulšto nia čuli, dyj na naš pahlad, pry ciapierašnich warunkach, takoje ideolohičnaje i sapraŭdnaje polonofilstwa pasiarod ščyrych biełarusaŭ, na padstawie wyšej padadzienych pryčyn, prosta taki niemahčyma.

Pratest

Biełaruskaha Studenstwa U. S. B. u Wilni proćiŭ likwidacyi Kleckaj Biełaruskaj Himnazii.

Biełaruskaje studenstwa U. S. B. u Wilni na swaim schodzie z dnia 21.VI.31 dawiedaŭšysia, što Kuratoryjum Wilenskaha Školnaha Wokruhu papiaredziła Dyrekcyju Kleckaje Biełaruskaje Himnazii ab tym, što apošniaja na nastupny 1931-32 školny hod kancesii nie atrymaje (pry hetym Kuratoryjum admaŭlajučy ŭ wydačy kancesii nie padała nijakich matywaŭ!),—a heta roŭnaznačna z začynieńniem hetaje Himnazii — i wysłuchaŭšy dakłady ŭ hetaj sprawie pastanawiła wynieści nastupny pratest:

Biełaruskaje studenstwa U. S. B. u Wilni świadčajučy wialikija zasłuhi pierad biełaruskim narodam Kleckaje Biełaruskaje Himnazii, jak adnaho z najhałaŭniejšych dziejnikaŭ biełaruskaje aświety ŭ Zachodniaj Biełarusi, — rašuča pratestuje:

proćiŭ čarhowaj—paśla Radaškaŭskaj Biełaruskaj Himnazii — likwidacyi polskimi školnymi ŭładami biełaruskaj aświetnaj ustanowy, jakoj jość Kleckaja Biełaruskaja Himnazija;

proćiŭ čarhowaj pieraškody pastaŭlenaj polskimi školnymi ŭładami dla biełaruskaha narodu ŭ zdabywańni im aświety ŭ rodnaj mowie;

proćiŭ čarhowaha łamańnia polskimi ŭładami mižnarodnaha (Wersalski Traktat. t. zw. mały § 8 z dnia 28.VI.1919, Traktat Ryski §7 z dnia 18.III.1921) i ŭnutrana — dziaržaŭnaha (Kanstytucyja Polskaja z dnia 17.III.1921, §110) prawa, hwarantujučaha poŭnuju swabodu kulturna-aświetnaha raźwićcia nacyjanalnych mienšaściaŭ;

proćiŭ łamańnia polskimi ŭładami prawa narodu na aświetu ŭ rodnaj mowie, pryznawanaha cywilizawanaj ludzkaściu ŭsiaho świetu.

Biełaruskaje studenstwa USB u Wilni ŭważaje, što Kleckaja Biełaruskaja Himnazija isnujučaja ad 1924 h., jak i ŭsie inšyja biełaruskija školy, u wielmi ciažkich materjalnych abstawinach, — isnujučaja wyłučna z dapamohi achwiarnaha biełaruskaha hramadzianstwa, biez nijakaj pomačy ad Uradu, — patrabuje nieadkładnaj materjalnaj pomačy ad Dziaržawy, ani ŭ jakim wypadku jaje začynieńnia, tymbolš, što Prezydent Polskaj Respubliki buduču ŭ minułym hodzie ŭ Wilni zajawiŭ, što kryŭdy Kleckaj Biełaruskaj Himnazii nie stanlecca.

Začynieńnie Kleckaje Biełaruskaje Himnazii — adnej z troch jašče isnujučych biełaruskich siarednich školaŭ dla dwuch z paławinaju miljonnaha biełaruskaha nasielnictwa ŭ miežach Polščy, — heta jašče adzin z apošnich dokazaŭ niščeńnia biełaruskaha školnictwa, — heta dokaz eksterminacyjna-polonizacyjnaj palityki polskich uładaŭ na biełaruskich ziemlach.

Razam z hetym biełaruskaje studenstwa USB u Wilni zwaračwajecca da ŭsiaho biełaruskaha hramadzianstwa, da ŭsich biełaruskich kulturnych i hramadzkich arhanizacyjaŭ, a pieradusim da studenskich arhanizacyjaŭ — u krai i zahranicaju — z haračym zaklikam pratestawańnia suproć likwidacyi biełaruskich kulturna-aświetnych ustanowaŭ polskimi ŭładami.

Chaj kryk roblenaj nam nacyjanalnaj kryŭdy paniasiecca ŭ cywilizawany świet i adabjecca recham u dušach tych, u kaho jašče jość paćuccio ludzkoj sprawiadliwaści.

Prezydyjum Schodu
Staršynia: *J. Šutowič*. Sekretar: *St. Stankiewič*.
Wice-Staršynia: *W. Tumaš*.
Wilnia, dnia 21.VI.1931 h.

Samahubstwa ks. Franciška Ramejki.

Wialikaje i ciažkoje ŭražańnie ŭ Wilni, asabliwa pasiarod biełaruskaha hramadzianstwa, zrabiła samahubstwa ks. Fr. Ramejki, znanaha jašče z pradwajennych časaŭ biełaruskaha dziejača. Da apošnich swaich dzion ks. Fr. Ramejka byŭ probaščam u Kiemieliškach, Świancianskaha paw. Skončyŭ jon z saboju ŭ Wilni dn. 16. VI. s. h. majučy 46 hadoŭ.

Jakija-ž pryčyny mahli dawieści jaho da takoha šalonaha kroku?

Byli pryčyny psycholohičnaha i fizyjolohičnaha charaktaru. Jak wiedama, ks. Ramejka nałežaŭ da tych ksiandzoŭ-adradžencaŭ, jakija mocna adčuwali adwiečnuju kryŭdu biełaruskaha narodu, z jakoha jany wyšli i staralisia jamu pamahčy. Adnak u swajej pracy jany spatkali roznyja pieraškody, jak z boku warožych świeckich tak i duchoŭnych uładaŭ. Adny bačačy hetu warožaść adychodzili ad biełaruskaj raboty zusim, a druhija zamaŭkali i adsowywalisia ŭ cień, kab pracawać pa cichu. Da hetych apošnich nałežaŭ i ks. Ramejka. Na jaho mocna padziejali takija fakty, jak adabrańnie parafii ad ks. Šutowiča i sasłańnie jaho ŭ polskuju parafiju za Biełastok na wikaraha, adkul musiŭ uciakać až u Ameryku, asudžeńnie na 2 hady turmy ks. Hadleŭskaha, zabarona wil. arcyb. čytać „B. Krynicu" i nałežać da B.Ch.D. i h. d. Adčuŭ jon tak-ža ŭsie warožyja wystupleńni proćiŭ jaho polskich šawinistaŭ u Zadarožy, dzie jon byŭ raniej probaščam, i potym pierawod jahony ŭ Kiemieliški — ŭsio heta dziejała wielmi pryhniatajuča na jaho čutkuju dušu. Pačała ŭ jaho raźwiwacca manija pierasiedu, jakaja ŭ apošnim časie była ŭzmacawana jašče i fizyčnaj niemačaj.

U wosień prošłaha hodu zachwareŭ jon na hrypu, jakaja paciahnuła za saboju kamplikacyi: rožu ŭ haławie, zapaleńnie sustawaŭ, a ŭreście ŭderyła na mazhi. Try miesiacy prałažaŭ jon u balnicy, adkul wyjšaŭ zusim raźbity; jamu ŭsio zdawałasia, što jon maje roznyja niewylačymyja

chwaroby, što jamu hrazić warjactwa, u znajomych pytaŭsia, ci ŭ jaho narmalnyja wočy i h.p. Urešcie, dastaŭšy mocnaha pamiašańnia, skončyŭ z saboju wystrałam z rewalweru, jaki mieŭ pry sabie, bajučysia bandytaŭ (jaho papiarednika ŭ Kiemieliškach ks. Baniewiča, niekalki hadoŭ tamu, paźwiersku zamučyli bandyty). Pachawali ks. Ramejku, jak caławieka chworaha ŭ asyście duchawienstwa na Bernardynskim mahilniku ŭ Wilni dn. 18.VI. s. h.

Paśla jaho trahičnaj śmierci nawat polskaja hazeta „Słowo" (Nr. 137) napisała ab niabośčyku wielmi ciopły ŭspamin, jak ab caławieku wialikaj achwiarnaści i idei, jaki swaje siły i zdaroŭje addaŭ dla dabra parafii i jaki za swaju idejnaść i čystaść charaktaru zasłużyŭ na luboŭ usich.

„Stracili my — piša „Słowo" — sapraŭdy dobraha kapłana i wysłaŭlanaha nami, parafijanami, probašča, ale hetaja śmierć jaho nas nia zhoršyła, Imia Jahonaje astaniecca nadoŭha ŭ našych sercach".

Niabośčyk prad śmierciaj napisaŭ piśmo, u jakim prosić wybačeńnia za swoj pastupak.

Zasłuhi jaho prad biełaruskim narodam wielmi dobra scharakteryzawała „B. Dumka" jašče ŭ 1919 hodzie (Nr. 22), jakaja nazywaje jaho „cennym pracaŭnikom, ščyrym synam Biełarusi, katory cicha, biez rozhałasu, ad 1910 hodu pracuje niaŭpynna... Adkrywaŭ jon škoły, prytułki biełaruskija, wioŭ katechizacyju dziaciej prad pieršaj spowiedziaj u biełaruskaj mowie. U kaściele časta Boha chwalić pieśniami ŭ rodnaj mowie" (tady ks. Ramejka byŭ probaščam u Šerešewie, Pružansk. paw.). Aproč hetaha niabośčyk hawaryŭ i biełaruskija nawuki, jak u Šerešewie, tak i pa druhich parafijach.

Dyk budź miłaściwy, Boža, dla dušy Jahonaj i nie adkidaj Jaho ad Siabie, bo Jon nia wiedaŭ u swajej chwarobie, što rabiŭ u swoj apošni čas!

Z hazet.

Čornasocienskija bredni.

U 4-m numary „Karpatskaha Świetu", časopisi wychodziačaj u Užhoradzie, A. M. Wołkonskij, prafesar Papieskaha Instytutu Orjentalnaha ŭ Rymie, pamiaściŭ swoj artykuł „Małaros ci Ukrainiec", u katorym paŭstaje praciŭ tych, katoryja dzielać „jedinuju, światuju, niedielimuju matušku Rossiju." Pawodle jaho, słowa „ukrainiec"—heta štoś čysta palityčnaje, stučnaje, nia majučaje ničoha realnaha ŭ žyćci... Pawodle jaho „Małoros"—heta toje samaje, što „Rasiejac"—syn adzinaj niedzialimaj Rasiei. Dalej prafesar Wałkonskij wyražaje swoj žal, što Polšč dapuščaje, kab u jaje Sojmie „ruski" narod dzialiŭsia na try časci: biełarusaŭ, ukraincaŭ i rasiejcaŭ... Pawodle jaho — ŭsie hetyja narodnaści stanowiać adnu wialikuju čaść rasiejskaha narodu, siahajučy da 15 miljonaŭ u Polščy... Biedny hety prafesar Wołkonskij! Jamu ŭsio jašče zdajecca, što jon žywie za caroŭ Alaksandra III-ha... I kali jon pračniecca... i pabačyć praŭdu?...

K. K.

Z Biełaruskaha žyćcia.

Likwidacyja Biełaruskaj Himnazii ŭ Klecku. My ŭžo padawali, što polskija školnyja ŭłady admowilisia dać kancesiju dla biełaruskaj himnazii ŭ Klecku na 1931-32 školny hod i zahadali pieradać u Kuratoryju dakumanty i piačatki himnazii. Paśla hetaj wiestki Dyrekcyja i Baćkaŭski Kamitet Kleckaj bieł. himnazii padali da publičnaha wiedama, što jany ab likwidacyi himnazii ničoha nia wiedajuć. Ale ab hetym chiba ŭžo dawiedalisia, bo 25. h. m. Baćkaŭski Kamitet Kleckaj biełaruskaj himnazii prysłaŭ swaich pradstaŭnikoŭ u Kuratoryju z memoryjałam u hetaj sprawie — z prośbaj pradoŭžańnia kancesii dla himnazii na 1931-32 školny hod.

„Zmahary za ideju". U subotu 20 h. m. biełaruskaja studenskaja moładź, pad kiraŭnictwam Uradu Bieł. Stud. Sajuzu, naładziła ŭ sali Wil. Bieł. himnazii biełaruskaje pradstaŭleńnie. Adyhrany wielmi ŭdała, hłyboki pa źmiestu, sceničny twor „Zmahary za ideju".

Biuleteń Abjednańnia Biełaruskich Studenskich Arhanizacyjaŭ („A.B.S.A.") U Prazie Českaj wyjšaŭ Nr. 3 biuleteniu A.B.S.A. z dataj červień 1931. Źmiest biuleteniu wielmi cikawy, jaki dakładna wyjaŭlaje narodnicki duch našych studenskich arhanizacyjaŭ za miežami Baćkaŭščyny.

Schod studentaŭ. Dnia 21-ha h. m. u pamieškańni Biełaruskaha Stud. Sajuzu adbyŭsia schod studentaŭ Biełarusaŭ, sklikany inicyjatyŭnaj hrupaj. Schod abhawarywaŭ dźwie sprawy: 1. sprawu Kleckaj Bieł. Himnazii i 2. sprawu biełaruskaj turystyki.

Z pasiarod dakładaŭ u sprawie Kleckaj himnazii cikawym byŭ dakład studenta B. Arenia, jaki pradstawiŭ schodu historyju Kleckaj himnazii, abstawiny, u jakich jana znachodziłasia ad zakładzinaŭ da apošnich dzion, i achwiarnuju pracu wyčycialoŭ henaj himnazii. Cikawym byŭ taksama dakład studenta St. Stankiewiča, jaki pamiž inšym zajawiŭ, što t. zw. „Centrasajuz" u wosieni 1930 h. pryznaŭ Kleckaj himnazii adzin etat, z jakoha karystała himnazija paru miesiacaŭ, ale ŭ časie, kali R Astroŭski zroksia dyrektarstwa Wučycielskaj Seminaryi imia Fr. Bahušewiča, tady heny etat zatrymaŭ dla siabie asabista hr. R. Astroŭski i ad taho času nia mieła jaho Kleckaja himnazija da apošnich dzion.

Hety ž dakładčyk taksama padkreśliwaŭ, što „Centrasajuz", choć wiedaŭ dobra sprawu Kleckaj himnazii, nia wystupiŭ u jaje abaronie ŭ swaim nieoficyjalnym orhanie „Беларускім Звоне" i prajšoŭ nad hetaj sprawaj da paradku dziennaha.

Schod paśla dakładaŭ pastanawiŭ wynieści pratest, jaki źmiaščajem na inšym miescy hetaha numaru „B. Krynicy".

U sprawie turystyčnaj Schod nie dajšoŭ da nijakich kankretnych wynikaŭ.

Nieščaśliwy wypadak. Hr. Uładzimieru Kazaku (z w. Matušoŭ, Kleckaj hminy), studentu ahranomii U. S. B. i siabru Bieł. Stud. Sajuzu, — dnia 19-ha h. m. elektryčnaja mašyna adarwała 3 palcy prawaj ruki. Ciapier Kazak znachodzicca ŭ chirurhičnaj Klinicy U. S. B.

Z BIEŁARUSI PAD SAWIETAMI.

Kamunisty rusyfikujuć Biełaruś. Paśla razhromu Biełaruskaj Akademii Nawuk i pieratwareńnia jaje na „Kuźniu praletarskaj nawuki", kamunisty nialudzkim sposabam steroryzawali biełaruskich wučonych, a ciapier pačali nastupać na ŭsim froncie i na biełaruskuju mowu.

Hety pachod kamunistaŭ praciŭ usiaho, što jość biełaruskaje, na stolki jaskrawy i aburajučy, što nawat „Савецкая Беларусь" (Nr. 139 z 20. VI.31.), padajučy fakty niedapuščańnia biełaruskaj mowy ŭ ustanowy i naśmiejwańnia z jaje kamunistami, pakazwaje na niekatorych adzinak, jakija pawodle „Сав. Беларусі" za heta źjaŭlajucca adkaznymi, a nie kamunistyčnaja ŭłada.

„Сав. Беларусь" ab hetym padaje tak: — „U Rečyckim rajonie ŭ fabrykach i ŭstanowach unutranaja kancelarskaja pierapiska wiadziecca parasiejsku, naściennyja hazety dla rabotnikaŭ drukujucca tolki parasiejsku, inžynierna — techničny personał ihnaruje biełaruskuju mowu, dyrekcyi fabryk prawodziać dwulicowuju nac. palityku — z centralnymi ŭładami wiaduć pierapisku pabiełarusku, a ŭnutry fabryk parasiejsku. Ustanowy lasnoj haspadarki susim wykinuli biełaruskuju mowu i zawiali na jaje miesca mowu rasiejskuju".

U Kapyskim rajonie toje samaje, a hetamu winawaty, kaža „Сав. Бел.", „partyjcy": Ancipienka, Losin, Wasileŭski, Wasiloŭ, Ščerba i inš., bo jany nawat publična naśmiejwajucca z biełaruskaj mowy.

U Biarezinskim rajonie taksama — ŭsiudy zapanawała mowa rasiejskaja. Nawat biełarusy pierajšli na mowu rasiejskuju, a hetamu winawaty, jak ćwierdzić „С. Б.", tawaryšy: Małaškiewič, Rucki, Žukoŭski i inš., bo jany dakazwajuć, „što biełaruskaja mowa patrebna tolki sialanam."

Zmahańni kamunistaŭ z biełaruskaj samabytnaściaj. „Зьвязда" (Nr. 162 z dn. 18.VI. 31.) padaje, što ŭ Wiciebsku ŭ minułym hodzie siarod kulturnych rabotnikaŭ kamunistam udałosia wykryć ideolohiju biełaruskaj samabytnaści i što hetyja rabotniki praz doŭhi čas biełaruskuju samabytnaść papularyzawali. Paśla likwidacyi hetaj ideolohii (paśla aryštaŭ) i da siańniašnich dzion Wiciebskaja sekcyja kult. rab. nia moža pazbycca „nacdemokratyzmu". A dziela hetaha, ŭžo nowaje, biuro sekcyi pastanawiła prystupić da rašučaha wykarčawańnia reštak biełaruskaha „nacdemokratyzmu", kab zabić i dumku ŭ biełarusaŭ ab biełaruskaj samabytnaści.

Закладайце Гурткі
Беларускага Інстытуту Гаспадаркі
і Культуры.

Knihapis.

(Ab liku biełarusaŭ).

Statistisches Handbuch der europäischen Nationalitäten von Univ.-Prof. Dr. Wilhelm Winkler *Vorstand des Instituts für Statistik der Minderheitsvölker an der Universität Wien. 1931.* Str. V+248.

Pad hetkim zahałoŭkam niadaŭna wyšła ŭ Wienie kniha, jakuju aŭtar prysłaŭ nam z prośbaj kolki słoŭ aceny ab jej. Woś-ža, spaŭniajučy prośbu pawažanaha aŭtara (pradstaŭnik Instytutu Statystyki Eŭropejskich Nacyjanalnych Mienšaściaŭ pry Wienskim uniwersytecie), a tak-ža zwaračwajučy na hetu cennuju knihu ŭwahu biełaruskaj hramadzkaj i nawukowaj dumki, źmiaščajem tut ab joj hetych kolki zaciemak.

Woś-ža knižka heta źjaŭlajecca nawukowaj apracoŭkaj kolkaści nasialeńnia nacyjanalnaściaŭ, žywučych — ci žyćciom samastojnym, ci jak nacyjanalnyja mienšaści ŭ 27 dziaržawach Eŭropy. (Dla statystyki haspadarki i kultury hetych nacyjaŭ, — jak čytajem u pradsłoŭi knihi, — aŭtar rychtuje asobnuju knihu).

Pawodle hetaj pracy praf. W. Winklera, apiortaj na apošnich statystyčnych materjałach, usich biełarusaŭ naličajecca ŭ Niezaležnaj Litwie — 4,421, u Łatwii — 36,029, u Polščy — 2,000,000, u Sawieckaj Biełarusi i razam ŭ wa ŭsim Sajuzie Sawieckich Respublik—4,738,923—

(U Sawieckaj Biełarusi .	4,017,301
U Sawieckaj Rasiei	637,634
„Sawieckaj Ukrainie .	75,842
„Zakaŭkazji	3,767
„respublicy Usbekaŭ .	3,515
„respublicy Turkmenaŭ	864)—

razam usich biełarusaŭ (apračа emihrantaŭ u Sibiry i Amerycy) — 6,779,373.

Nie adrečy budzie tut adznačyć, što praf. E. Karski u 1904 h. („Бѣлорусы", книга I, Вильно, 1904, стр. 181—191) usich biełarusaŭ, razam z Sibiram i Amerykaj, naličaŭ da 8 z pałowaj miljonaŭ. Ad taho času minuła, jak bačym, 25 hadoŭ. Heta čas suświetnaj wajny i wialikaj rasiejskaj rewalucyi, kali biełarusaŭ, reč jasnaja, zhinuła niamała; adnak za ćwierć wieku musiła biełarusaŭ takža i prybyć niamała.

Praf. W. Winkler u swajej pracy wykazwaje, što biełarusy ŭ wa ŭsiej daŭniejšaj Rasiei (apračа Sibiry) wykazali 1926 h. 26,9 promilaŭ (26,9 caławiek na kožnuju tysiaču) pryrostu, nadwyžki radzinaŭ nad śmierciaj. Kali-ž hety pryrost zastasujem da ahulnaj ličby biełarusaŭ, to ŭ rezultacie budziem mieć pryrostu za adzin tolki hod 182,355, a za hady 4 (1927—1930) — 729,420 caławiek. Da ahulnaha liku biełarusaŭ (6,779,373) pawodle isnujučych abličeńniu, dadaŭšy 729,420, atrymajem — 7.508,793 biełarusaŭ biaz Sibiry i Ameryki, na terytoryi Eŭropy, da hetaj sumy dadaŭšy prynamsi miljon emihrantaŭ u Sibiry i Amerycy atrymajem 8,508,793.

Pry tym treba tak-ža adciemić, što ŭsie isnujučyja statystyki roblenyja nie biełarusami, a pierawažna worahami biełarusaŭ, dyk zrazumieła, što daloka nia ŭsie biełarusy biełarusami zapisanyja.

U Sawieckaj Biełarusi naličana rasiejcaŭ pawodle balšawickaje statystyki 383,806, a palakoŭ — 97,498, z jakich wializarnaja bolšaść — heta napeŭna biełarusy.

Dalej, da tej-ža Sawieckaj Biełarusi naležać nia ŭsie biełaruskija ziemli, značnyja ich abšary źjaŭlajucca dahetul za jaje miežami. A hety fakt takža ŭpływaje adjomna na praŭdziwaje abličeńnie liku biełarusaŭ na henych ziemlach, bo fakt hety — heta, —kab nie skazać bolš, — wialikaja maralnaja siła, jakaja zmušaje biełarusaŭ pisacca rasiejcami, da ŭłady jakich jany naležać. Toje-ž samaje dziejecca z biełarusami pad Polščaj na karyść polskaj nacyi, a pad Łatwijaj na karyść nacyi rasiejskaj i polskaj.

Woś-ža biaručy pad uwahu, jak heny lik biełarusaŭ, wysnawany z statystyki, roblenaj čužyncami i worahami našymi, a takža tyja abstawiny, u jakich na swaich padzielenych ziemlach zmušany žyć biełarusy, i ŭrešcie zaličyŭšy wializarny lik biełarusaŭ emihrantaŭ u Sibiry i Amerycy, — musim śćwierdzić, što ahulny lik biełarusaŭ siańnia daloka wyšejšy, jak jon abaznačany ŭ isnujučych dahetul statystykach.

Praŭdziwaja statystyka liku biełarusaŭ by-

Biełarusy ŭ Francyi.

PIŚMO EMIHRANTA.

Darahija braty i čytačy „Bieł. Krynicy." U kožnym numary našaj rodnaj hazety „B. K." čytaju roznyja wiestki i karespandencyi ab žyćci swaich rodnych bratoŭ biełarusaŭ, sialan wiaskoŭcaŭ. A ab tych, što zakinuty złym losam u dalokija dy čužyja krainy, dyk i ŭspaminu niama. Dyk woś darahija braty i čytačy „B. K." Ja jość tak-ža emihrant i čytač „B. K." i ŭważaju swaim abawiazkam napisać choć paru słoŭ ab žyćci swaich bratoŭ biełarusaŭ emihrantaŭ u Francyi.

Ciažkoje pałažeńnie emihrantaŭ u Francyi. Ale musić i ŭsiudy toje samaje, nia tolki ŭ Francyi. Adno tolki i znaj — pracuj, jak toj kataržnik pad ziamloj dy jašče pad nahajkaj čužyncaŭ. A karyść z hetaje pracy zusim małaja. Što datyčyć žyćcia duchowaha, kulturna-aświetnaha, dyk my prosta hnijom, a nia žywiom. U nas tut zusim mała jość biełarusaŭ, pierawažna adny palaki ŭ našaj kalonii. My nia majemo swajej anijakaj kulturna-aświetnaj arhanizacyi, my biełarusy emihranty nia majemo nijakaj razrywki akramia francuskaha „kina." Praŭda, bywajem časami my na polskim spektakli-wiečarynie, ale što z taho, kali jano nam usio heta nia miła, usio čužoje.

Francyja 5.VI.31 h. Wacłaŭ Dalšeŭski

Z Litoŭskaha žyćcia.

Nowyja litoŭskija wučyciali i maturysty. Sioleta polskija wučycielskija seminaryi skončyła 7 litwinoŭ: 1 u Trokach, 2 u Wilni, 1 u Łomžy, 1 u Łowiču i 2 u Świancianach.

Maturu atrymali: 38 wučniaŭ Lit. Himnazii ŭ Wilni i 4 u Świancianach.

Kowienski Uniwersytet Witaŭta Wialikaha sioleta 16 lutaha abchodziŭ IX. hadaŭščynu swajho isnawańnia. Uniwersytet Witaŭta Wialikaha naličwaje bolš 4000 studentaŭ. Uniwersytet kančaje ŭ praciahu hodu bolš 150 asob. U minułym hodzie skončyli wyšejšuju nawuku ŭ Kowienskim Uniwersytecie 182 asoby.

Z Polščy.

Adstaŭka min. unutranych spraŭ Składkoŭskaha. U apošnija časy min. unutr. spraŭ Składkoŭski padaŭsia ŭ adstaŭku. Na jaho miesca naznačany nowy min. Pieracki.

Pierawybary ŭ Sojm. U płockim wokruzie dnia 21 h. m. adbylisia pierawybary ŭ Sojm. Mandaty atrymali: B. B. — 2, „Centraleŭ" — 2 i endecyja — 1.

Dalejšaja źniżka pensii ŭradoŭcam. Rada ministraŭ pastanawiła ad 1 lipnia s. h. nie płacić uradoŭcam niekatorych dadatkaŭ.

Pratesty weksaloŭ u Łodzi. U m. traŭni s. h. zapratestawana ŭ Łodzi 29.159 krajowych weksaloŭ na sumu 6.750.872 zł. Zahraničnych weksaloŭ — 24 na sumu 26.357.72.

ła-b tolki tady, kali-b pierapiś nasialeńnia na biełaruskich ziemlach prawodziŭ biełaruski ŭrad.

Urešcie treba jašče adznačyć adnu sumnuju prajawu, jakuju adciemiŭ prafesar W. Winkler u swajej pracy, a heta toje, što mnohija biełarusy zabywajucca ŭžo swajej rodnaj mowy, a heta znača pawoli wynaradaŭlajucca. I tak — u Sawieckaj Biełarusi na ahulny lik usiaho nasialeńnia biełarusaŭ 80,6 prac. karystaje mowaj biełaruskaj tolki 67,2 prac. Ahułam-ža, u wa ŭsiej Sawieckaj Federacyi na 4,738,923 biełarusaŭ, jakija jšče siabie zapisywajuć takimi, a znača i zaličajuć siabie da biełaruskaj nacyi, haworać mowaj užo nie biełaruskaj (pierawažna rasiejskaj) — 1,327,660, ci karaciej — 28 prac. biełarusaŭ užo na wymirańni!

Niešta padobnaje, choć inšaj darohaj i ŭ mienšaj miery, dziejecca z biełarusami ŭ Polščy i ŭ Łatwii.

Kančajučy astajecca tolki wyrazić padziaku praf. W. Winkleru za jaho tak cennuju i dla nas pracu i pažadać, kab biełarusy bližej z jeju zapaznalisia i kab sami bralisia da naležnaha apracawańnia biełaruskaj statystyki, jak całaści. Na wialiki žal treba ścwierdzić, što ŭ nas takoj pracy dahetul niama, a mieć jaje ŭžo wialiki čas i patreba.

M. K.

Z zahranicy.

Katastrafalny ekanamičny stan Eŭropy, jakim zacikawiŭsia prezydent Zł. Št. Ameryki Huwer. Pad ciažaram haspadarčaha kryzisu stohnie amal uwieś świet, a Eŭropa zabłutaŭšysia ŭ pawajennyja daŭhi pierażywaje ciapier ciažkija chwiliny bačačy pahrom ekanamičnaha žyćcia. Pieramožcy ŭ suświetnaj wajnie, prykładam Francyja, łatajuć pawajennyja dziury swajej haspadarki roznymi adškadawańniami i daŭhami, jakija im spłačywajuć pieramožanyja. Tyja dziaržawy, jakija hetyja adškadawańni i daŭhi musiać spłačywać, apynulisia ŭ biezwychadnym ekanamičnym pałažeńni, asabliwa Niamieččyna, jakaja apynułasia na bierahu ekanamičnaj katastrofy. Ab hetym katastrafalnym stanie niamieckaje haspadarki prezydent Niamieččyny Hindenburh pawiedamiŭ prezydenta Zł. Št. Ameryki Huwera, a Huwer z metaj ratawać Eŭropu ad ekanamičnaj katastrofy i niepažadanych z hetaha wynikaŭ wydaŭ adozwu da zacikaŭlenych u hetaj sprawie dziaržaŭ, zaklikajučy spynić na adzin hod zyskiwańnie i spłačywańnie roznych adškadawańniaŭ i daŭhoŭ.

Hety zaklik Huwera mnohija dziaržawy spatkali z wialikaj prychilnaściaj, adna tolki Francyja nia moža jašče pahadzić swaich interesaŭ z prapazycyjaj Huwera.

Zdziejśnieńnie henaje dumki Huwera ŭzmacawała-b u pieršuju čarhu ekanamičny stan Niamieččyny i praz heta adsunuła-b dalej ŭ Eŭropie niebiaśpieku, jakaja pahražaje wynikami ekanamičnaj katastrofy ŭ Niamieččynie.

Łatyska-polskija zmahańni ŭ Łatwii. Polskija hazety padali wielmi charakternuju wiestku ab zmahańni ŭ apošnich časach łatyšoŭ z palakami ŭ Łatwii.

„Kur. Warš." ab hetym padaje dasłoŭna tak: — U pawiatowym mieście Iłłukšcie miascowyja katalikí, hetaž — wykłučna(?) palaki, dyk dadatkowyja nabaženstwy ŭ kaściele zaŭsiody dahetul adbywalisia ŭ polskaj mowie. Adnak nowanaznačany iłłukštanski dziekan raptam zahadaŭ adprawiać hetyja nabaženstwy ŭ łatyskaj mowie... U pieršyja niadzieli pašla hetaha zahadu 19 i 25 III. s. h. u kaściele dajšło da ciažkoha zabureńnia... U sprawu ŭmiašałasia palicyja i padała 27 asob pad sud, jakija śpiawali papolsku. Sprawa heta apynułasia ŭ Sojmie i ŭ sudzie. Sojm wybraŭ specyjalnuju kamisiju, jakoj i daručyŭ zrabić na miescy śledztwa. Sud razhledziŭšy sprawu pryznaŭ winawatymi pałakoŭ ŭ zabureńni ŭ kaściele i zasudziŭ 12 asob pa 2 miesiacy turmy i 7 asob pa 5 tydniaŭ.

Z pryčyny ŭsiaho hetaha polskija hazety roznych napramkaŭ wyražajuć swajo wialikaje abureńnie.

Pry hetym treba skazać, što lethalskija pawiety, u tym liku i pawiet Iłłukštanski, bolš biełaruskija čym polskija, dzie biełaruskaja mowa maje swajo pryrodnaje prawa. Ale palaki biełarusaŭ katalikoŭ i tam zaličajuć da siabie.

Z Wilni.

Źmiena wajawody. U Wilniu na wajawodu naznačany Nawahradski wajawoda Bečkowič, jaki abniaŭ užo stanowišča. U Nawahradak pakuľšto jašče wajawoda nienaznačany.

Piśmo ŭ Redakcyju.

Pawažany Hramadzianin Redaktar!

Budźcie łaskawy źmiaścić u swajej časopisi nastupnych niekalki słoŭ.

Urad Biełaruskaha Studenskaha Sajuzu hetym wyražaje ščyruju padziaku Dyrekcyi Wilenskaje Biełaruskaje Himnazii za biezinteresoŭny dazwoł na zładžańnie ŭ sali Himnazii dn. 20.VI. 31. spektakl-wiečaryny B.S.S.

Adnačasna Urad B.S.S. ščyra dziakuje artystam i ŭsim, chto braŭ udzieł u ładžańni taje-ž wiečaryny.

Wilnia,
dn. 24.VI.31.

Staršynia: B. Areń.
Za Sekratara: W. Tumaš.

„BIEŁARUSKAJA KRYNICA"
ŭ m-cy lipni s. h. wyjdzie: — 10 i 25.

Ab haspadarcy.

Proč z lichaziellem u poli!

Škodnaść lichaziella jak u poli, tak i na sienažaci daŭno dakazana. Mima taho adnak poli i sienažaci našy piostra „ćwijuć". Pryčyna, dziela jakoj tak dziejcca, jość dwajakaja: 1. naš ziemlarob jašče dobra nie razumieje, jak wialikija straty cierpić jahonaja haspadarka ad lichaziella i 2. nia znaje sposabaŭ zmahańnia z hetym lichaziellem. Skažam tut paru słoŭ ab adnym i druhim.

Škody ad lichaziella ŭ dbajlivych nawat haspadaroŭ pažyrajuć kožnuju 10-ju załatoŭku jahonaha dachodu z pola, u siarednich — kožnuju 5-ju, a ŭ słabšych — kožnuju 2-ju(!), h. zn. dzielacca z haspadarom na pałowu. Usiakaha lichaziella jość wialikaje mnostva. Tut-ža nazawiom dla prykładu tolki najhałaŭniejšaje: pyrnik, asot, świrepka, polnaja redźka (papolsku „ognicha"), polnaja harčyca, mak, kukol i inš. Škodny jany ŭsie dziela taho, što zajmajuć miesca, ciamniajuć, a hałoŭnaje—pažyrajuć wielmi i wielmi šmat spažyŭnych čaścin hleby, praznačanych dla raściny, tak što pa prawu mohuć być nazwany abžorami. Patreba zmahańnia z hetymi škodnikami jość widavočnaj. Ale jak heta rabić?

Trudnaść zmahańnia z lichaziellem zaleža ad jahonaj niazwyčajnaj žywučaści, niezaležna ad taho, ci heta zielle płodzicca i razrastajecca swaimi kareńniami (pyrnik), ci nasieńniem (świrepka): z najmienšaj častki astaŭšahasia ŭ ziamli karenčyka wyrastaje na nowa cely łancuh škodnaha karanataha ziella, a nasieńnie lichaziella moža dziesiatki hadoŭ ležać u ziamli nia tracia-čy siły ŭschodliwaści. Nieskomasawanaja (niascelenaja) cierazpałosica taksama ŭtrudniaje zmahańnie z lichaziellem. Mima ŭsio heta rupny i razumny haspadar moža adnak šmat pamahčy sabie ŭ biadzie, kali pakirujecca hetymi prawilami:

Papar musić ležać zaŭsiady „na čorna", h. zn. što nikoli nia śmieje tam zielanieć i ćwići roznaje lichazielle, „kab mahła napaśvicca żywioła": jaho treba rana (prad sienakosam) miełka ŭzarać (padłuščyć) i zaraz-ža zabaranavać, a kali doždž nie pieraškodzić — i pryvałavać ciažkim hładkim vałam. Praz paru dzion pašla hetaha abyjšoŭšaje zielle wybaranovywajecca wostraj baranoj, abo spranžynoŭkaj i niščycca. Hetkaje abychodžańnie ziella i wybaranywańnie jaho moža paŭtarycca. Wybaronyvańniem nakryž wybirajecca taksama pyrnik. — Ciažej zmahacca z lichaziellem u poli zasiejenym. Bulba dziela hetaha baranujecca, a burak i morchva matykujucca. Jak adno, tak i druhoje treba rabić pierš, **čymsia pole ad abyšoŭšaha ziella zazielanieje:** u hety čas zielle spatrabuje najbolš kormu, a značа byvaje i najbolš škodnym. Jaravyja kałasistyja zbažžaviny (avios, jačmień), kali ŭ ich niama ŭsiejenaj seradeli, abo kanjušyny, treba viasnoj vostra zbaranavać, pokul ruń byvaje jšče małaja: jarynie heta tolki pamoža, a zielle, jakoje maje inšy ŭkład karehnia, vycianujecca baranoj navierch i zasychaje. Tolki pamiatać, kab barana była vostraja i nie za ciažkaja što da hruntu. Pracu hetu treba rabić usuchi, sonečny dzień.

Kali-b tak zdaryłasia, što na baranavańnie byŭ prapuščany adpaviedni čas, astajecca jšče adziny sposab masovaha hubleńnia lichaziella pry pomačy štučnych hnajoŭ: kainitu i azotniaku. Hetaha sposabu najlepš ŭžyvać, pokul napr. polnaja redźka nia maje bolš jak 4 listki i nielha ŭžo ŭžyvać, kali zielle budzie blizkim da ćvietu. Kainit užyvany dziela hetaha musić być mielka mołaty i razsiejvajecca jon za rasy: na vuzkich i staćma pastaŭlenych listoch aŭsa, ci jačmieniu kainit nia moža zatrymacca i tamu im nia škodzić. Zatoje šyrokija, płaśmie razłožanyja listy łapušystaha lichaziella zatrymlivajuć na sabie razsiavany kainit, katory ich i vysysaje na śmierć. Čynnaść azotniaku, jaki musić być dla hetaj mety niealejavany, maje zaležać u tym, što jahonaja vapna razžyraje (palić) listy lichaziella. Razsiavajecca azotniak taksama za rasy. Zrazumiełaja reč, što jak kainitu, tak i azotniaku nielha razsiavać u jarynu z padsievam šyrokalistych matylkovych raślinaŭ, jak vika, seradela, kaniušyna i inš.: hetyja raściny možna ŭsiavać u jarynu tolki na połach čystych ad lichaziella. Kolkaść jak kainitu, tak i azotniaku, davanaha suproć lichaziella, zaleža ad mnostva samoha lichaziella i dachodzić u pieršaha, značа kainitu, da 5—6 q, a ŭ druhoha (azotniaku) da 1—1.5 q na ha. Z dobrym skutkam dla hetaj-ža mety ŭžyvajecca miešanina kainitu z azotniakom.

Raniej kasić — bolš siena.

Nia pustyja heta słovy, a samaja praŭda, dziela zrazumieńnia katoraj treba pradusim śćvierdzić, što takoje siena i ad čaho zaleža jahonaja vartaść. Voś-ža *sienam nazyvajem vysušanuju travianistuju raścinu, skošanuju najpaźniej u paru jejnaha ćvietu, a ŭ niekatorych razoch* jašče raniej, bo ŭ *paru samoha vypłyvańnia*. I naadvarot, usiakaja travianistaja raścina, skošanaja paźniej času svajho ćvietu, a tymbolš — u paru svajho nalivańnia i paśpiavańnia, daść nia siena, a zvyčajnuju sałomu. Praktyka štodziennaha žyćcia paćvierdziła heta na całaj linii. Sienakosy adnak padaŭnamu pačynajucca ŭ nas nie raniej pałovy m-ca lipnia, zamiest kab užo ŭ 25-tych dnioch červienia być skončanymi. Škody z hetaha zrazumiełyja, choć na pieršy pohlad i nia tak užo vidavočnyja. Hdzie pryčyna hetaha?

Naš ziemlarob zvyčajna nie ahladajecca na cennuju atavu i vartaść uradžaju z sienažaci acenivaje pavodle samaj tolki k o l k a ś c i sabranaha siena, nie zvažajučy na jahonuju jakaść. A tut jakraz i pryčyna zła, bo pieratrymlivajučy siena na pni, „kab bolš narasło", ziemlarob naš jaho pieraśpielivaje i źbiraje likam padčas moža i bolš, ale jakaściu zaŭsiody mienš: **zamiest siena źbiraje sałomu**. Apriača taho. ściahujučy z pieršaj kaśboj, tracicca čas i mahčymaść atavy, jakaja nia maje ŭžo času ani na rost, ani tymbolš na naležnaje vysušańnie. A znača i tut strata.

Usio heta lažyć u istocie samaj travy, jakaja spažyŭnyja sučastki zatrymlivaje ŭ sabie najdaŭžej da času, kali zaćvije i tamu siena skošanaje da hetaj pary maje vysokuju karmovuju vartaść. Z tym adnak mamentam, jak trava pieraćvije i pačnie nalivacca, usie spažyŭnyja sučastki adchodziać u ziernie, karmovaja vartaść jakoha adnak žyviołu minaje: heta ziernie abo vyłuščycca i prapadzie, abo, papaŭšysia ŭ straŭlajučy aparat žyvioły, taksama prachodzić im biazśledna, bo nia moža być razžavanym. Dziela hetaha pozna košanaje siena nia maje ani svajej pieršapačatnaj vartaści, jakaja ŭžo zmahazynavana ŭ ziarniatach, — ani druharodnaj, bo hetyja spažyŭnyja mahazyny (ziarniaty) dla žyvioły niedastupny. Poŭnuju spažyŭnuju vartaść siena možna zachavać tolki tady, kali jano kosicca najpaźniej u čas zaćvitańnia bolšaści travaŭ na danaj sienažaci.

Poznaja kaśba apriača taho škodna i tamu jašče, što daje mahčymaść samazasiavańniu ŭsiakaha sienažatnaha lichaziella i vyradžaje najlepšyja travy na sienažaci. Navukaj dakazana, što najlepšaja sienažać ździčeje, kali 1-2 razy dapuścić da vyśpialeńnia rastučych na jej travaŭ. Dobra treba ab hetym pamiatać.

Dalej, važnaj i cikavaj spravaj jošć vykarystańnie atavy. I tut poznaja kaśba vielmi škodzić, bo rost atavy zaležnym jošć ad taho, ci papiaredniaja kaśba była praviedziena ŭ paru, ci nie. U pieršym vypadku pry pryziemnych čaściach aržyšča astajecca svajho rodu žyćciadajny mahazyn, z jakoha atava čerpaje siłu i chutka bujna ŭzrastaje. Kali-ž papiaredniaja kaśba była spoźnienaj, dyk uspomnieny „mahazyn" byvaje ŭžo pustym — zapasy adyjšli ŭ ziernie — i atava raście vielmi pamału i daje biedny ŭkos.

Hetak mścicca spoźnienaja pieršaja kaśba nia tolki sama na sabie, ale i na atavie. Dziela taho rana treba viasnoj užo zapuskać sienažać raści i rana jaje kasić. Prynukaje da hetaha ŭžo samaja pahoda, jakaja tryvaje zvyčajna da času letniaha soncazvarotu, h. zn. da 21 červienia.

inž. A. K.

Naša pošta.

K o k o Wieršy źmieścim, dziakujem. U „Šl. Moł." pieradali. U Łatwii hazety nia čuwać, wychodziła padčas wybaraŭ u samaŭrady.

P a l. A l e k s a. Sceničny twor prahledzim, kali padojdzie da druku—nadrukujem. Piśma ŭ „Šl. Moł." u kanwercie nia było.

J e r m a k u. Zyščycie, apłacicie i reštu pryšlicie.

Š p a k u. Dziakujem, karystajem. Piśmo ŭ Instytut pieradali.

W i š n i e ŭ c u. Atrymali, dziakujem, skarystajem.

P. Ł a s t a ŭ k a. Dziakujem. „Praŭda" stała nia wychodzić, bo heta adnadnioŭka. Wychodzić časopić biełaruskąj moładzi „Шлях Моладзі" — Wilnia, Zawalnaja 6—10 i „Chryścijanskaja Dumka" —Wilnia, ul. św. Mikałaja 8, redaktar ks. Stankiewič.

B a r t a š e w i č u. Dobra, što praścierahli nas. Budziem wiedać, što zrabić.

C h r a p a n u. Ab hetaj sprawie pastarajemsia kali niebudź napisać u hazecie.

Da nas pišuć.

KRYZIS.

Nawahradčyna. Ciažka žywiecca našamu sielaninu ŭ ciapierašnim časie. Paśla doŭhaj zimy nastupiła biednaja wiasna. Zarabotkaŭ nidzie nijakich, pradawać niama čaho, dyj toje za biazcen idzie, a padatki płacić treba. Adkul brać hrošy — nichto nia pytaje, a tolki panukiwaje — dawaj.

Prad wybarami ŭ Sojm „apiakuny" abiacali zrabić całyja banki dla sialan z tannym i doŭha-terminowym kredytam, a ciapier tyja-ž samyja ludzi kažuć, što ŭ „skarbie niema pieniendzy"— „tšeba prendzej sciongać podatki." A dzie brać hrošy na padatki, jany ŭžo nia radziać, usie swaje parady wykazali prad wybarami.

Apriača ciažaru padatkowaha, pryciskaje wiosku i ŭpadak haspadarčy. Sialanie nia majučyja nasieńnia zwaračwalisia da Kasy Komunalnaj z prośbaj sieŭnaj pazyčki, ale hetaja kasa zamiest pazyčki dała biezterminowyja i biazpłatnyja abiacanki. U sakawiku abiacała pazyčku na krasawik, u krasawiku na trawień, paśla na červień i h. d. Handal taksama śmiešna wyhladaje. Nawahradzki „Syndykat Rolničy" śpiarša abjawiŭ, što za kormlenyja świni za kilahram žywoj wahi budzie płacić 1 zł. 40 hr. Pieršy transpart płaciŭ hetuju canu, a dalej pačaŭ apuskać canu ŭsio nižej i dawioŭ až da 80 hroš. za kilahram.

A hetamu ŭsiamu winawaty kryzys,—kažuć „apiakuny" našym sialanam. Š.

DZIŬNAJA PRAŚWIETA.

Krucilawičy. Dwareckaj hm. U nas choć i ŭsie čyściusieńkija biełarusy, ale škoła ŭradawaja dla dziaciej dyk polskaja. Wučyciel škoły taksama palak i dobry arhanizatar „Stšelca." Jasna, što dziaciej biełaruskich wučyć papolsku reč nia lohkaja i nawučyć ich adrazu na palakoŭ badaj niemahčyma, dyk „naš" wučyciel na ich tak mocna nie nalahaje. Ale zatoje padrostkaŭ dyk wielmi sprytna zamaniwaje ŭ „Stšelca." Kupiŭ rahatyja šapački z arłami i inšyja blašački i abčapiŭšy imi chłapčukoŭ demanstruje prad biełarusami polščynu. Što praŭda, dyk słabaja heta polščyna, bo chłapčuki i haworać pabiełarusku i piajuć biełaruskija pieśni, a bliskučyja huziki nosiać, bo wiedama dzieci. Da dušy moładzi polščyna nia kleicca, bo jana akružana z usich bakoŭ swaim rodnym, biełaruskim. Škoda hetaj moładzi, što jaje niaświedamaść wykarystoŭwajecca dziela palityčnaj mety, marnujučy joj maładyja hady dziciačaj zabaŭkaj. Ci nia lepš i nie karyśniej było-b dla kraju i dla samoj moładzi arhanizawać jaje ŭ naturalnyja dla jaje biełaruskija kulturna-praświetnyja hurtki, jak Bieł. Inst. Haspadarki i Kultury, i tam jaje praświačać.

J. Š—k.

ARHANIZACYJA PA ZAHADU.

Dwareckaja hm. Dnia 31 traŭnia s. h. kožny sołtys atrymaŭ z hminy zahad sklikać u hminu ŭsich rezerwistaŭ 1890—1908 h. h. Ludzi zahad spoŭnili, sabralisia ŭ hminu i pačuli tam ad niejkaha pana nie ŭradoŭca, što spatrebiŭsia jamu „zwionzak rezerwistaŭ." Hety pan roznymi sposabami staraŭsia nahawaryć da hetaj arhanizacyi, ale z našych wajakoŭ ani adzin nie zapisaŭsia ŭ hetuju arhanizacyju. Hety pan abiacaŭ, što na „zwionzak" spływuć adniekul i wialikija dabradziejstwy, ale našy mužčyny raskumiakaŭšy, da čaho ich hety pan choča nakłanić praz swoj „zwionzak," pasłuchaŭšy plunuli i razyjšlisia. J.

KAWALU PATREBNY DYPLOM.

Warakomščyna, Nawahradzkaha paw. U našaj wioscy jość 2 kawali i 1 stolar. Hetyja majstry—chłopcy maładyja i zajmajucca swaim ramiasłom žywučy pry haspadarcy. Palicyja napisała pratakoł na hetych maładych ramieślenikaŭ, što jany nia majuć „žemieślničych kart", a starastwa aštrafawała ich pa 15 zł. Jany padali tady swajo apraŭdańnie. Zamiest apraŭdacca, atrymali „ožeczenie karne" pa 20 zł. Wot i wučysia ramiasła. U nas specyjalnych škołaŭ ramieślenych niama, jakija-b mahli wydawać „dyplomy."

Š p a k.

PIERAŁOM.

Sparuny, Brasłaŭskaha paw. U niadzielu 17 traŭnia s. h. u našaj wioscy (12 wiorst ad Brasława) staŭsia pierałom, bo rabiłasia niešta nowaje ŭ dušach našych ludziej, asabliwa ŭ moładzi. I sapraŭdy, u Sparunach było niešta nowaje, bo adusiul pačali źjaždžacca ŭ našu wiosku pačuŭšy, što budzie biełaruskaje pradstaŭleńnie. Tak, u nas było heta nowaje, bo jašče pieršy raz adbyłosia biełaruskaje pradstaŭleńnie, jakoje naładziła biełaruskaja Šaŭlanskaja škoła Bieł. Inst. Hasp. i Kult.

Prad pačatkam pradstaŭleńnia źjawiŭsia sołtys i zahadaŭ, kab išli na referat u polskuju škołu, na jaki kliča polskaja wučycielka. Ale sołtysawaha zahadu nichto nie pasłuchaŭ. Pašli tolki dwa ci try sałamianyja palaki, jakija skora wiarnulisia na pradstaŭleńnie, aburajučysia na polskuju wučycielku.

Pačałosia pradstaŭleńnie, zapanawała cišynia. Ni z siaho ni z taho dwa maskalki pačali awanturu i pačuŭsia streł. Prysutny palicejski awanturnikaŭ uśmiryŭ, adabraŭ aružža i dastawiŭ awanturnikaŭ na pastarunak palicyi. Spektakl u poŭnym ładzie dajšoŭ da kanca. Prysutnyja zdawolenyja z spektaklu z abureńniem u sercy na awanturnikaŭ i maralnych winoŭnikaŭ awantury razyšlisia spakojna, chto kudy.

Hety awanturny streł uskałychnuŭ dušoj našaj moładzi, bo jon nia byŭ niaświedamy, i zahartawaŭ moładź da pracy na rodnaj niwie biełaruskaj, dziela dabra swajej baćkaŭščyny.

At.

KAMEDYJANT.

w. Śpiahlica, Wialejskaha pawietu. Jašče prošłaj wosieni ŭ našym dwary źjawiŭsia nowy ŭpraŭlajuščy, rodam z Polščy.

Biada była-b nie wialikaja, kab hety pan haspadaryŭ tolki ŭ dwary, ale zachaciełasia jamu pakazać swaju ŭładu i ŭ našaj wioscy.

A było heta tak:

Na darozie da našaha wiaskowaha paśbišča jość panski les. Prawy na prahon praz hety les skaciny na swajo paśbišča wioska mieła zdaŭna, dy i sud paru hadoŭ tamu hetyja prawy paćwierdziŭ. Ale ŭpraŭlajuščy zadumaŭ sioleta hetaje prawa adabrać ad wioski. Na pieršy dzień Siomuchi, kali pastyr prahaniaŭ skacinu praz brod u les, kab hnać dalej na wiaskowaje paśbišča, — pryjechaŭ konna padchmieleny ŭpraŭlajuščy i pačaŭ stralać z rawolwaru i tuzać za hrudzi pastyra, za toje, što toj hnaŭ praz les žywiołu. Paśla hetaha pryjechaŭ u wiosku i pačaŭ strašyć sialan sudom, ale našy wiaskoŭcy paśmiajalisia tolki z jaho strachaŭ i robiać swajo dalej. I tak „adważnaje" wystupleńnie natrapiła na mocny adpor. W i a s k o w y

SPEKTAKL-WIEČARYNA.

w. Juški, Wil. Trockaha pawietu. Dnia 25.V. na 2-hi dzień Siomuchi ŭ našaj wioscy adbyłosia biełaruskaje pradstaŭleńnie, ładžanaje našym Hurtkom B. I. H. i K. Narodu było mnoha, nawat z dalokich wakolic— za 10 wiorst i bolš. Paśla pradstaŭleńnia prapiajali niekalki biełaruskich pieśniaŭ. J. Jarmałkowič u karotkich słowach wyraziŭ prysutnym padziaku za ŭšanawańnie kulturnaha wiečaru. Na zakančeńnie adbylisia skoki i hulni, padčas jakich byŭ apiakunom dziadźka J. Fiedarowič, katoraha świedamaja moładź šanuje i pawažaje. P r y s u t n y.

CIAPIER HORA I BUDUČYNIA NIEWIASIOŁAJA.

Skirdzimy, Ašmianskaha paw. Ciažkaja sioletniaja wiasna, ale nia widać palohki i na wosień. Žyta wyparyŭ hruby słoj śniehu zimoj. Wiasnoj pabiwaŭ jašče hrad i nawalnyja daždžy. Zarabotkaŭ nidzie niama. Padatki nie źmianšajucca.

Ale ludzi našy nie ŭpadajuć u pesymizm, bo nia wyhasła ŭ ich nadzieja na lepšaje. Dašć Boh i hora minie, jak son, — kažuć sialanie. I sapraŭdy, treba wieryć u pieramohu dabra, a mocnaja wiera pamoža zmahacca z horam.

W i a s k o w y b i e ł a r u s.

Чытайце і пашырайце

„Беларускую Крыніцу!"

Redaktar Jan Pazniak. Biel. Druk. im. Fr. Skaryny. Wilnia, Zawalnaja № 6—10. Wydawiec A. Šutowič